

Jaar in jaar uit wordt het aantal broedende huiszwaluwen binnen het onderzoekgebied van de vogelwerkgroep geteld. Ieder jaar is er weer de spanning: hoe groot zal dit keer het aantal nesten zijn en komt er nu een eind aan de afname?

Dick A. Jonkers

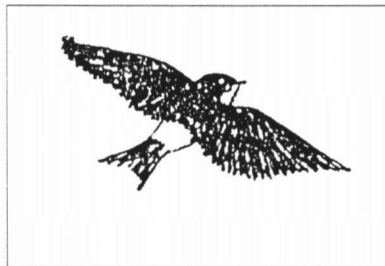
Monitoring huiszwaluw in 1997

Ook dit jaar toog het trouwe korps huiszwaluwtellers op pad om te controleren of de huiszwaluwen weer op hun oude broedplaatsen waren teruggekeerd, of er nieuwe vestigingen waren bijgekomen en hoe groot dit jaar het aantal broedparen was. Ongeveer de helft van het aantal tellers moest genoeg nemen met een kleiner aantal nesten dan in 1996. De anderen hadden meer geluk en kregen te maken met een groter aantal nesten. Per saldo viel er over het hele gebied zelfs een vooruitgang te bespeuren van 16,8%. In tabel 1 is het aantal gevonden nesten per gemeente vermeld.

Tabel 1 Aantal huiszwaluwnesten per gemeente in 1997

Muiden/Muiderberg	273	(246)
Weesp	76	(69)
Nigtevecht	19	(20)
Nederhorst den Berg	34	(29)
Vreeland	16	(27)
Loenen	19	(21)
Nieuwersluis	17	(17)
Ankeveen	28	(23)
's-Graveland	22	(27)
Kortenhoef	60	(51)
Loosdrecht	21	(44)
Hollandsche Rading	1	(9)
Naarden	94	(86)
Huizen	72	(51)
Blaricum	5	(14)
Eemnes	114	(32)
Eembrugge	10	(11)
Eemdijk	39	(12)
Hilversum	2	(0)
Totaal	922	(789)

() aantal nesten in 1996

Huiszwaluw

Van het gemaaltje aan de Karmelksloot in Hilversum, waar voor het eerst sinds jaren weer werd gebroed, werden twee nesten door kwaadwillenden vernield. In Eemdijk werd geconstateerd, dat nogal wat plaatsen waar vorig jaar werd gebroed nu verlaten waren. In een deel van de gevallen werd dit verschijnsel veroorzaakt door nieuw schilderwerk. Hoewel op die plekken geschikte kleuren waren aangebracht, leidde dit niet opnieuw tot vestiging. De toekomst zal leren of de huiszwaluwen toch de oorspronkelijke plekken weer zullen gaan bezetten. Op andere van oudsher bezette plaatsen waren wel aanhechtingspogingen te zien, die door wat voor oorzaak dan ook niet tot een vestiging leidden.

Broedplaatsen

Er was één plaats waar het aantal nesten gelijk bleef en dat was Nieuwersluis, waar een kolonie van 17 paren zich handhaafde. Als nieuwe gemeente kon Hilversum worden

toegevoegd. De in samenwerking met het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht aan het gemaaltje in de Hilversumse Bovenmeent aangebrachte kunstnesten zorgden voor de stimulans om het daar toch nog maar weer eens te gaan proberen. Hopelijk breidt het aantal nesten zich op die plek in de komende jaren nog uit. Het aantal gemeentes waarin de stand toenam bedroeg tien; die met een achteruitgang acht. De opvallendste stijger was Eemnes, waar de populatie zich verdriedubbelde. De stijging kan op rekening worden geschreven van drie kolonies, alle aan boerderijen, waarvan er twee, in het kader van de landinrichting aan de oostzijde van de Noordpolder te Veld, in de Eempolders dicht bij het riviertje de Eem zijn gebouwd. Het is mogelijk dat een deel van de paren afkomstig is uit Eemdijk dat hemelsbreed op enkele honderden meters afstand ligt. De derde kolonie (20 paren) bevindt zich aan de Meenthorst, een solitaire boerderij in het zuidwesten van de Oostermeent (De Kampen), die dicht bij de A27 in de gemeente Blaricum ligt. De nesten die hier zijn geteld worden, omdat zij altijd bij de gemeente Eemnes zijn gerekend, ook in de toekomst hierin opgenomen. Het is opvallend dat de meeste nesten van deze boerderij zich aan de westkant bevonden, de zijde

waar de meeste regen neerslaat.

Huiszwaluwen vertonen een sterke voorkeur voor de noord- en noordoostzijde (Bos 1986).

Kunstnesten

Als er één soort nesten, mits op de juiste plaatsen aangebracht, voldoet, zijn het wel de kunstnesten. Nadat bij een boerderij voor schilderwerkzaamheden huiszwaluwnesten verwijderd waren, besloot men om kunstnesten aan te brengen. Dit met het idee de huiszwaluwen ertoe te bewegen opnieuw op die plaats te gaan nestelen. Acht van die nesten werden datzelfde jaar meteen bezet door de soort waarvoor ze bedoeld waren: de huiszwaluw. De resterende twee werden bezet door huismussen, vogels die ook gebrek aan nestgelegenheid dreigen te krijgen. Vier nieuwe kunstnesten aan de Kreugerlaan in Weesp kregen eveneens met de huismus te maken. Daardoor lieten de huiszwaluwen zich niet van de wijs brengen; zij bouwden hun nesten tegen de "krakerbehuizing" aan. Vier kunstnesten aan de Stichtse Kade in Ankeveen waren alle door huiszwaluwen bezet; in Kortenhoef waren dat er respectievelijk twaalf van de veertien en één van de twee. In Eembrugge waren alle zes kunstnesten bewoond. Nieuw aangebrachte kunstnesten aan het reeds eerder vermelde gemaaktje aan de Karnemelksloot in de Hilversumse Bovenmeent hadden nog geen positief resultaat. De kunstnesten aan de Meerkade bij Naarden leverden een positieve bijdrage aan de kolonie daar (zie koloniegrootte).

Koloniegrootte

Dit jaar was er gelukkig weer een kolonie die het aantal van vijftig oversteeg. Dat was die van de Noordpolderweg in de

Noordpolder beoosten Muiden, waar zich in 1996 nog 47 nesten bevonden en nu maar liefst 63. Deze polder die dicht bij het IJmeer ligt, herbergt iets meer dan 11 procent van het totale aantal broedparen van het hele onderzoekgebied. Ook de kolonie aan de Meerkade bij Naarden bestond uit meer nesten dan in 1996. In dat jaar waren er 34 nesten, nu 44. De opgehangen kunstnesten leverden een waardevolle bijdrage aan het peil van de populatie. Een ander bolwerk waren de Eempolders. Binnen de categorie 26-50 nesten werden vier kolonies binnen dit gebied gevonden. Aan de Nieuwe Maatweg bevonden zich bij een boerderij 43 nesten en bij de andere 24 nesten. Het aantal kolonies van 11-25 handhaafde zich op het peil van 1996 (11); vier ervan bestonden uit kolonies met meer dan twintig nesten. Aan de fabriek van Quest International aan de rand van de Naardermeent bij het Gooimeer hingen dit jaar 23 nesten. Eens te meer blijkt hoe groot de invloed van de factor vocht en de daarmee gerelateerde hoeveelheid voedsel (insecten, waaronder muggen) is. Het duidelijkst is dat in de omgeving van het IJmeer (voorteen IJsselmeer) met zijn zogenaamde IJsselmeermuggen. Bij de oeverzwaluw doet zich hetzelfde verschijnsel voor. De kolonies liggen geconcentreerd bij de randmeren (IJmeer, Gooimeer, Eemmeer). Het aantal kolonies van 2-10 nesten was met een aantal van 124 vrijwel gelijk aan dat van 1996 (125), maar toch lager dan in 1995 (129). Het aantal locaties met één nest steeg van 104 in 1996 tot 112 in 1997.

Nestelplaats

Niet iedere teller verstrekke een opgave van de plek waar de ko-

lonie zich bevond. Het is het gevolg van de overgang naar het SOVON-formulier, waarop geen speciale plaats voor dit soort ecologische gegevens is ingeruimd. Toch is het van belang om dit soort gegevens te blijven vermelden, al is het maar onder de kolom opmerkingen, om verschuivingen in de tijd vast te kunnen stellen. Voor de bescherming van de soort kan dit van belang zijn.

Uit de wel vastgelegde gegevens valt op te maken dat 81 kolonies zich aan huizen in de bebouwde kom bevonden. Hierbij moet wel worden aangetekend, dat dit huizen betreft die zich zonder uitzondering aan de rand van de bebouwde kommen in de onmiddellijke omgeving van het landelijk gebied bevinden.

Daarna volgen boerderijen met 56 kolonies, die per definitie in het landelijk gebied voorkomen. Vrijstaande huizen, waarvoor hetzelfde geldt als bij de eerstgenoemde categorie, komen op de derde plaats met 41 kolonies. Gemalen (1), fabrieken (1) en een kazerne (1) spelen een zeer ondergeschikte rol.

Dankwoord

De realisatie van een zo groot opgezet onderzoek, waarvoor het landelijk deel van het hele onderzoekgebied gecontroleerd moet worden is alleen mogelijk dank zij de enthousiaste inzet van leden van de vogelwerkgroep. Het overgrote deel werkt al zeer lang aan de tellingen mee:

De volgende personen leverden een bijdrage: Y. Bosman, A. van Daalen, A. Driessen, N. Dwars, L.J. Dwars-van Achterbergh, W. Fokker, J. Gouw, D.A. Jonkers, W. Langendorff, J. Meyer, L. Mudde, A.J. van Klaveren, N. Klippel, J. Nijhof, R. van Poelgeest, J. van der Pol, M. van der Pol, J. Ram, R. Reddingius-Schreuder, H. de Rooy, S. Staps, J. Terlouw, J. Timmer, A. Vermeule & F.H. van de Weyer.